БЫРААҺЫННЬЫГЫНАН, КҮНДҮ ДЬҮӨГЭЛЭР!

ДОЙДУБУТ ТОЛОРУ БЫРААПТААХ ХАҺААПКАЛАРА.

П. Окоемешников фотоолаата.

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОҺУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 28 (6633). 1968 сыл. Кулун тутар 8 күнэ. ОПТУОРУННЬУК. Сыаната 3 харчы.

Семен ДАНИЛОВ.

САХА ДЬАХТАРЫГАР

Хара суҥуохтаах,
Хара харахтаах,
Арыы саһыл хаанныах, уран ньуурдаах.

Биһиги ыталык кыргыттарбыт,
Биһиги ырыаһыт ымыыларбыт:
Биһиги Туйаарыма Куоларбыт,
Биһиги Ньургуһун тапталларбыт!

Эйиги маҥа баар буолаҥыт,
Эйиги мичээрдиир буолаҥыт,
Тоҥмоттор бу дьыбар дойдутугар
Тохсунньу тоҥуттар да тымныытыгар

Бу намылыспыт нарын хахыйахтар,
Бу наннаспыт назчы харыйалар,
Бу чагда тыалар, бу сыҥыылар,
Бу ходуһалар, бу хара хадьыыллар.

Кэрэ Өлүөнэбит добун хочото
Күн-түүн кнэркэйэрин туһугар,
Дьол толорута, олох уйгута
Туспа турутурарын туһугар
Туналаннаах ньуургут суҥуктуйбатын,
Күн мичээргит күлүктэммэтин,
Биһиги Ньургуһун тапталларбыт,
Биһиги Туйаарыма Куоларбыт.

Дьиэ-кэргэн саҥа кирбиитэ

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хоптоҕотоотоо отделениетын Ат уулаппыт фермэтигэр Кириллиннэр дьиэ-кэргэн кыстык саҕаланыаҕыттан бэдэрээккэ киирэн, совхозу кытта дуогабардаһан үлэлиэр. Дьиэ хаһаайката Акулина Захаровна кыыһа Софьялыын 19-туу ыныхтаахтар. Дьиэ хаһаайына Василий Афанасьевич ферма тас үлэтин толорор. Акулина Захаровна техник-осеменатордар семиноордарыгар үөрэнэ, онон ынаҕы сиэмэлээһиҥ эмиэ дьиэ-кэргэн бэйэтин эппиэтинэһиҥэр ылыа.

Ыанныыксыттар пятилетка үһүс сылын бастакы иккі ыйыгар сорудахтарын аһардылар. Ол ааннаа отделение салаатата 700 кг үүтэрин тоҕо эрэ аахтербатах, онон 400 кг нэстээх курдук костоллорун ойдооботтөрүн туһунан нэлсиллэр.

Фермаҕа 5 эрэ ныах төрөөтө. Ректальнай бэрбиэрдэ түмүгүнэн 3 ыныахтара ыытарах. Ыныах маассабай төрөөһүнэ нулун тутар бүтүүтүгэр кууттуллар. Ферма отуная, комбикормунан, дуҕаннан уонна уунан хаамчыллыыта үчүгэй. Үлэ режима уонна технологията тутуһуллар.

Кириллиннэр Субуруускайдар ыҥырыыларын ойоон, Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференцияны көрсө хас бириҥдии ыныхтан 700 кг үүтү ыырга, ыабыт үүттэриэ 80 бырыһыанын бастакы суортаах ыанан туттарарга сорунтаннылар.

А. МАКАРОВ.

Олох дьолун оҥороччулар

Төһө да итэҕэйбэтэх нууччалыы, бу — чахчы: уон тохсус уонна сүүрбэнис үйэлэр кирбиилэригэр Парижка буолбут адвокаттар конференциилэригэр «эр киһи кэргэнэ атын дьону кытта суруйсуутун аҕаар быраактаах дуу, суох дуу» диэн Европа дьыҥаатыгар «историческай суолталаах» боппуруос дьүүллэһиллибитэ уонна быраактаах, өссө хайдахтаах курдук быраактааҕый диэн түмүк-быһаарыы оҥоһуллубута. Конференцияҕа дьахтар хараҥай бириитинан эр киһиттэн биир үчүгэй аллараа турара мөккүөрэ суоҕа этиллибитэ. Хараҥа уонна ыар эта дьахтар анала.

Улуу Октябрьскай социалистическай революция кинигэтэ киһи быһыытынан үүнэр сайдар суолу аспыта, дьоллоох буоларга, олохто тэҥ бырааптанарга ыҥаҕы үөскэппитэ. Биллиҥ советскай дьахталлар заводтарга уонна фабрикаларга, тутуута уонна совхозтар хонуулларыгар үлэлиллэр, киниилэр оголорогар правительство салайааччылара, учуйдар, искусство деятеллэрэ, Герой-ийэлэр баалларын. Эр саналаах буолуу, кэрэҕэ, үрдүкү не сүрэхтэн дьулуйуу, үлэҕэ айымньылаах сыһыан — советскай дьахталлар ураты бэлиэлэрэ.

Дойдубут улуттарыгар киэр кыйдыыр, кинини кырдьыгы, айымньылаах үлэни туругурдар чэбдигирдии тыала кууһар. Бүгүн советскай норуоту кытта биирдэ биһиги оробуоммут 3690 үлэһит дьахталлара общество бары эйгэтигэр үчүгэй оттугэр уларыта тутуулуу наллэрэр туһугар туруулаһаллар.

Киниилэртэн сорохторун бүтүн ахтан ааҕар сиэрдээх. Мугудай совхоз Толоонноох отделениетын У. П. Гоголева старшайдаах «Маяк» фермэтин ыанныыксыттара алын коллективтар социалистическай куоталаһыларыгар ыытыллыбыттарын таҥыста. Эриллик Эристиин аатынан совхоз техник-осеменатора А. И. Сергеева 155 ыныхтан 159 ыырэйи. А. И. Попова старшайдаах Хатылыгаҥы кылы ыгтэр ферма коллектива хас бириҥдии ийэ сайылтан 4,13 оҕону ылыллар. Быйылгы курдук марахан, уустук кыстыкка үрдүк көрдөрүүнү ситиһии суолтата улахан. Бу киһи кыйаҥыытыттан, дьулууруттан тутулуктааҕы барытын оҥоруу кэтээтэ быһыытынан сыаналаныахтаах уонна сыаналанар даҕаны. Киниилэр курдук кылбэнэ үлэһиттэр аҥыйаҕа суохтар: маннык Саха АССР Верховнай Советын депутата М. Е. Спиридонова, Үлэألбан Аата орденнаах атах таҥаһын оҥороччу мастер В. Н. Монастырева, Саха АССР оскуолатын үөрүүлэх учуутала Т. С. Евграфова, «Үлэҕэ кылбэнэн ийин» медаллаах интээччи А. С. Кажейкина уо. д. а.

Бачыыны кэтэҕүү хаһан баҕарар эппиэттээх. Быйыл Мугудай нэйилээтин дьахталлара уонна пенсионердара совхоз бороонноруун бэйэлэригэр ылан интигэ оробуоҥка таһаарбыт ыҥырыылара ыраах сэҥээриннин ылла, республикаҕа тиийэ биһирэнэ, ойоонно. Улахан Куол олохтооҕо Татьяна Прокопьевна Макарова соҕотох бэйэтэ 20 бороону ылан кэрэ оҥорор. Хатылыта Т. В. Илларионова 5 бороскуну интэр. Дьэ итэ курдук хас нэйилиэк ахсын мугудайдары эйэччүлэр баалларын.

Дьахталлар комитеттара — общество олоҕун чэбдигирдиигэ улахан күүс. Маныаха баччаагыта диэрэ ангардастыы дьахтар санныгар суктэриллэн калбит оҕо интигин, боҥоолэктэри көҥөрдүүнү, о. д. а. кыллэрбэккэ туран, ангардас арыгылаһыны уонна алкоголизмы утары охсуһуута тохтуохха сөп. Бу түктэри кэстүүнү общество олоҕуттан төрдүттэн тиийэ ылгыырга дьахталлар күүскэ турааллар уонна итэ молтотуллүө суохтаах.

Дьахталлар туспаах уонна общественнай үлэлэрин. Иҥэ буолар үрдүн дуоһунастарын чиэстэхтик толороллорун туһунан бүгүн эмиэ үтүө, истиҥ тылы этиэххэ сөп. Баҥыыба, барда-махтал буоллун. Эйиэхэ, күндү дьүөгэлэр, айымньылаах үлэҥит, үрдүккэ, үтүөҕэ тардыһыгыт иһин.

Биллиҥин бэрт кылгастык иннинэ сорунтарбыт туспарыгар. ССКП КК олунньуттааҕы (1968 с.) Пленума оҕону үөрэтии-иитии боппуруоһун саҥалыы көрөөрү модьуйда. Бу биһиэхэ барыбытыгар быһаччы сыһыаннаах. Хас бириҥдии иҥэ, төрөппүт бу эйгэҕэ саамай активнайдык оробуоҥун ситиһиэххэ. Уларыта тутуу — бу, бастатан туран, өйү-санааны уларыта тутуу. Дьахталлар маныаха иннинэ күөҥнэ буолуохтаахтар. Өр кэмнэргэ олохсуйбут түүтэри кэстүүлэри туораныыга бэйэ олорор нэйилиэтэр, үлэлиир коллективнаргар активнайдык оробуохха, саҥаны, бастыҥы олохтоохуҥна бачыымы кэтэҕээччүлэриэн, саҕалаччыларыынан буолуохха.

Эйиги олоххутугар маҥдьытин дьолсоргу тоскойдун, күндү үлэһит дьүөгэлэр!

А. ГОРДЕЕВА,
дьахталлар оробуоннааҕы советтарын председателэ.

Уларытан туталлар

«Мыҥдаҕаайы» совхоз блочнай сыаҕа үлэтин былырыын саҕалаабыта уонна 20 тыһ. шлакоблоку оҥорбута. Бу сайыныын эрэ үлэлиргэ анаммыах тутууну кыһыннары үлэлэтэр сыалтан уларытан тутуу ыытыллыахтаах. Ол түмүгэр сыах сылга 100 тыһ. устуука шлакоблоку оҥорор буолуоҕа.

Манна А. В. Булгару аҕыс киһилээх бириҥэдэтэ олуннуу ыйтан үлэтин саҕалаабыта. Коллектив совхозка иккис сылын үлэлиир буолан дьоҥсөргөнн кытта бидистэ, үлэлиргэ барыы усулуобуйаҕа буйа хааччылыннаа.

Үлэ нотельнай акылаатын түһэриттэн уонна тутуу маһын бэлэмнээһинтэн саҕаланна. Бириҥэдэ үлэтин тэтимэ үчүгэй. Уларытан тутууну быйыл бүтэрэр сорунтаахтар.

Бу уларытан тутуу бырайыагын ОАПХ иннинэ санга тэриллибит бырайыактыыр-сметнэй группа (салайааччы В. С. Яковлев) олохтоох усулуобуйаҕа сөп түбэһиннэрэн бириэмитэтэр оҥорон биэрдэ.

Д. БАТАРИН,
ст. прораб.

Истиҥ эйэҕэс сыһыаннаах

Чурапчы сельпотутар социалистическай куоталаһыыга оробуоҥ кининээҕи кинигэ маҕаһыына бинир үчүгэй көрдөрүүлэнэ. Советскай эргиэн туйуна А. П. Захарова сэбиэдиссэйдээх маҕаһыынна сылдьаччылар мэлдьи истиҥ, эйэҕэс сыһыаны көрсөллөр, ыаҕалаах боппуруостарыгар толору эппиэтэ ылан тахсаллар. Дьоҕус коллектив пятилетка үһүс сылын иккі бастакы ыйыгар 11300 сом. кинигэни атыылаан былаанын 116,5 бырыһыанын толордо.

А. ГОГОЛЕВА.

КҮӨХ ҮҮНЭЭЙИ СЫАХТАРЫГАР

ОАПХ дисветчерской сулуусната кулун тутар 2 күнүтэр кыстык биэс ыйыгар гидропону үүнэрии хаамыытын түмэн көрдө (бастакы колонкаҕа — үүнэрии нэнэ, кв. метр, иккискэ — үүнэрэн туттарылыына, тоннанан):

Карл Маркс	**150**	**23 4**
Субуруускай	**215**	**79**
Хатылы	200	78,4
Болтого	15	0,6
Эр. Эристиин	**157**	**29,7**
Хоптоҕо	45	10
Хадаар	69	11
Хайахсыт	40	7
Чакыр	12	1,7
«Чурапчы»	**102**	**7,9**
Сылаг	—	—
Килэнки	18	5
Арылаах	32	1,2
Туойэ	52	1,7
«Мыҥдаҕаайы»	**61**	**20,3**
Болугур	41	15,8
Соловьев	40	4,5
«Мугудай»	**120**	**16,5**
Маралаайы	—	—
Чыаппара	100	14
Толоон	—	—
Төлөй	20	2,5

Былырыыҥҥы кыстын аҕыс ыйыгар баара-суоҕа 76 тонна күөх үүнээйи үүнэриллибит эбит буоллаҕына, быйыл биэс ыйга 825 кв. метр иэнэҕэ сиртэн 177 тонна үүнэриллиннэ. Ордук тэрээһиннээх үлэ Хатылыта уонна Карл Маркс аатынан совхозка ыытыллар.

Сыалҥа, Маралаайыга уонна Толоонно үлэ олох барбата, оттон «Чурапчы», «Мугудай» совхозтар салайааччылара күөх үүнээйигэ суолта биэрбэтиллэр, үүнэриини ыаҕалааҕынан ахпатылар.

ЭППИЭТТЭЭХ ҮЛЭҺИТТЭР СЫЛДЬЫЫЛАРА

Оробуоҥка ССКП обкомун тутуута отделын сэбиэдиссэйэ В. И. Кудрин баһылыктаах бириҥэдэ кэлэ сырытта. Бириҥэдэ састаабыгар баалларын. В. И. Сеноженко — Саха АССР Министрдэрин Советын иҥнээҕи Капитальнай тутуута управление начальника, С. П. Соловьев — Якутагропромстрой Мархатааҕы тыа сирдэриниэҕи тутуулаҕа комбинатын начальника, П. А. Лукин — Якутагропромстрой ыыаабынай инженера, С. Н. Егоров — Якутагропромстрой автотранспортнай предприятиетын начальника, А. Ф. Ямашев — Саха АССР Госагропромун УМХ начальника, Р. А. Кагиров — Саха АССР Госагропромун УПТК ыыаабынай инженера.

Бириҥэдэ оробуоҥ кининтэр, совхозтарга сырытта, үлэһиттэри кытта көрсүһүлэлэтэ. Түмүгэр оробуоҥка капитальнай тутууну түргэтэтии сорунтарыгар активы кытта сүбалэстэ.

„Дьахтар олох бары эйгэлэригэр, обществоҕа буолар бары процестарга кыттыах тустаах.“

М. С. Горбачев.

ТҮБҮК, ҮЛЭ ҮӨҺҮГЭР

Очерк

КИНИ киниги эр суруктар... Олорго олох суолутар сага уктэмэит, оҕо саастарын сылларын аттара, өлүү сатаан эрэр уонна онтон иннинэ барыыга сэмэй эрэлэри сүүр, сүрэҕи-быары сүүдүтэр күүһү булумыт эдэркээн дьоннор эйэҕэссийаҕас сэбэрэлэрэ жестон кэлэллэр... Соччонон бу суруктар күндүлэр, күүс, өй-санаа эбэллэр, моральнай тирэх буолаллар. Төнөлөөх үлэ, сыра бэриллибитэ буолуой оҕо саас сыллара олох ылыктара буола кубулуйуохтарыгар диэри.

Саха АССР оскуолатын үтүөлээх учуутала Тамара Семеновна Евграфова ити этэр суруктарбытын бэркэ наҕылыйан бэрийэр. Сиҥэйдиин-хаҥахтыын сырдаан кэлэр. Үөрэнээччиларигэр харда сурук суруйар. Учуутал, сиэн бинир төрөппүт кэриэтэ, кыаҕа-күүһэ тиийэринэн үөрэнээччиларын арагатчылыыр.

—Мин быйыл табыллыбыт сылым. Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатыгар классоводтаабыт үөрэнээччиларым, оҕолорум, уон биирдэрэ үөрэхтэ кириидилэр. Учуутэй буолбат дуо, уон үс оҕоттон иккиччэ кирбитэ. Бинир оҕобут операцияланан хаалан барбата. Биһиги, учууталлар, үлэбит бүтэр уйута кэстээччүтэ суох..,—Тамара Семеновна куолаһыгар үлэ түмүгүттэн үөрүү нөҥүллэр.

Үөрүмүнэ даҕаны. Аҕыйах сыллаҕыта сэрбэкчийэ сүүрбүт Валя Платонова—Москватаабы тыа хаһаайыстыбатын экономикатын салайыы институтугар, Аля Морфунова— Новосибирскай куораттаабы эргиэн институтугар, Мария Толстоухова—Томскай куораттаабы химико-техническэй институккка (бу оҕолор орто оскуоланы Кыһыл уонна Үрүҥ комус медаллаах бүтэрбиттэрэ). Маша Сыромятникова—Хабаровскайдаабы медицинскэй институккка үөрэнэллэр.

Бу бинир кылаас оҕолоро тус-туһунан идэни баһыччаһыгыа турунуулар Афанасий Петров—СГУ матфакультетыгар, Марта Романова—Красноярскайдаабы технологическай институт лесхоз отделениетыгар, Евдокия Пестрякова — Хабаровскайдаабы медучилищеҕа, Николай Захаров—Өлүөхүмэтээҥи тыа хаһаайыстыбатын техникумугар, Татьяна Никитина уонна Владимир Артемьев—Төгүлүтээҥи уонна Нерюнгритаабы профтехучилищеларга. Тамара Семеновна оҕолор бары бэйэлэрин баҕаларынан үөрэхтэ киирбиттэрин чорботон балнэтинр.

«Мин быйыл табыллыбыт сылым»—бу тыллар кэтэхтэригэр, бастатан туран, үлэ оҕо дуоһатын табатык салайыы, кини итэҕэйиитин, биһиргээһинин ылар ньыма иннинэ утумнаах, дьиҥ педагогическай үлэ турар.

Тамара Семеновна иннигэр— үөрэнээччиларын отчуоттара. Хараҕар оҕолор отчуоттаан чоргуна туралларга кестон кэлэр. Вика Сысолятина зоологическай кэтэхтэн көрүүтүн түмүктэрин билиһиннэрэр. Бу—айымньылаах отчуот. Маныаха Вика хас да сыл бэлэмнээннэ. Доротторо улаханнык сэнээрэллэр. Отчуот ситиһиллэхтик барарыгар эмиэ интэриэстээхтэр. Саналарын эттэхтэриэ эрэ, Вика үлэтигэр толору сыанабыл бэриллэр. Педагог буоллаҕына, үөрэнээччи билиитин-көрүүтүн хайдах туһанарын, туох үлэни ыыппытын, идэни баһылааһынга дьулуһуутун, үөрэнээччи туохха дьоҕурдаабын кэтэн көрөр, кылааһын оҕолоро биэрэр сыанабылларын анализтыыр.

Тамара Семеновна учууталлаабыт практикатыгар үөрэнээччи таптыыр идэтигэр отчуоттааһынын тэрийии дьоһуннаах мэстэни ылар, Маны педагог оҕону дэгиттэр сайыннарыыга уонна идэҕэ туһаайыыта саамай сөптөөх ньыманан аҕалар. Ону интэриэстээх оногор туһуттан үөрэнээччилэр тус бэйэлэрин, звеноннан, кылааһынан социалистическай куоталаһыыларын тэрийэн күөттэн биэрэр.

Дьоллоох кини Тамара Семеновна! Киниэхэ оҕо саас бастаны хардыыларын тыыннаах биографията, оҕо саас дневнигин чаҕылхай страницалара өйүгэр-санаатыгар иҥэн сылдьаллар.

x x x

Олох эриригэр-мускуургар буспут-хаппыт эрэ кини олоҕу табатык сыаналыыр. 1966 сыллаахха Дириҥ орто оскуолатын бүтэрбит Тамара Семеновнаҕа олох чэпчэкитик саҕаламмыта. Ийэтэ Акулина Николаевна улаханнык ыарытыйара.

Бу кэмнэ дойду үрдүнэн «Оскуола—производство—үрдүк үөрэх!» диэн девиһи ылынан эдэр ыччат производствоҕа тахсыбыта. Саха сиригэр бу патриотическай хамсааһыны бинир бастакынан Дириҥ орто оскуолатын онус «а» кылааһын үөрэнээччилэрэ саҕалаабыттара. Бары тутуспутунан фермаҕа тахсыбыттара. Киниилэр 16 этиилэр. Үлэ ыарахана, олорор усулуобуйа мөлтөҕө эдэр дьону чугуппатаҕа. Киниилэр ити сылларга совхоз экономикатын кырдьык да өрө тэрпыттара.

1968 сыл Первэй Маайын Тамара Семеновна күн бэҕэһээҥи курдук өйдүүр. Ити күн киниэхэ «Саха АССР чулуу ыанныксыта» аат иҥэриллибитэ. Олоҕун бу кэмэ үтүө өйдөбүллэриннэн толорулар. «Эдэр коммунист» хаһыат нөҥүө Нам оройуонун «Үөдэй» совхозун «Лена» фермятын коллективын кытары сибээби тутуһуулларе, үлэ информациялларынан атаастаһыылара тэриллибитэ. Эдэр дьон инициативалара ити курдук республиканы үрдүнэн күүрэнэммитэ. Ыччаттар үлэнэн эрэ мунурдаммакка, үрдүк үөрэххэ киириигэ бэлэмнээннэрэ. Ол түмүктээх буолбута. Оччотообу Таппалаах фермятын ыанныксыттара бары үрдүк үөрэххэ киирбиттэрэ.

Тамара Семеновна 1973 сыллаахха СГУ биологияҕа отделениетын түйгунун үөрэнэн бүтэрбитэ.

x x x

—Айылаҕа тапталтан оҕо майгыта-сигилитэ иитиллиитэ, киниэхэ сыыһыанаһыыта, патриотизма уонна интернационализма быстыспат сибээстээхтэр,—диэрин кытары сөпсөспет буолуохха сатаммат.

Соторутааҕыта Саха АССР Үөрэҕин министерствотын комиссията тахсан араас ньымалары туттан итэр-уоротэр процесс кодьүүһүн үрдэтиигэ оскуола сөптөөх хаһыысханы тутуспутун бэрнэ биһиргээн киирдэ. Ону тэриммитэ, туруорсуута уонна көмүскээһиигэ Тамара Семеновна педагогическай билиитэ, инициатиката эмиэ баар.

Үс оҕо талталлаах иэстэн, үөрэнээччилэр таптыыр учууталларын Тамара Семеновна иннигэр түбүк, үлэ, кордоһүн аҥыйаҕа суох. Кини оскуола проблемаларын тордүттэн нөтөбүүгэ анаммыт партия КК олуньутаабы (1988 с.) Пленумун уураахтарыттан улаханнык астынар, үөрөр. Суох, кини эрэ соҕотоҕун үөрэр буолбатах, Одесскай уобалас Ананьевскай 2-с нүөмэрдээх оскуолатын химияҕа учуутала Николай Петрович Гузик, бинир идэлээҕэ Үөһээ Булуугэ олорор Мария Ивановна Мерзянова уо. д. а. төһө эрэ эрчимнээхтик ылсан үлэлээн эроллор! Ити советскай педагогика олоҕу кытары сибээбин дэгиттик көрөһэллир.

Тамара Семеновна иннигэр — үөрэнээччилэр үлэлэрэ, суруктара. Оскуола партаттыттан эрэ буолбакка, олох дэбилийэр үөһүттэн, араас сиртэн эмиэ тиийэн кэлэллэр. Тамара Семеновна итиннэхэ бириэмэ булан эппиэтиир, саргы-саная үллэстэр.

Сэмэн ТУМАТ.

Дьоллоох буоларга быраап ылан

Мин 1917 сылдаахха Иркутскай уобалас Шанай диэн дэриэбинэтигэр төрөөбүтүм. Биргэ төрөөбүт 7-тэн этибит, Аҕабыт өлбүтүн кэнэ нийэбэр оҕолору атахтарыгар туруорыгар көмөлөөбүт колхозка үлэлии барбытым. Отутус сылларга, ханна баҕарар бөрдэрин курдук, сир тиэрилитигэр, бүрдүк үүнүөрүнитигэр эр дьону кытта тэҥнэ сылдьыбытым. Киниэлэри кытта тэҥнэ кууллаах бүрдүктэри сүгэрбит, элеваторга таһарбыт. Кэлин дьахталлар биригэдэлэрин бригадьыыра буолбутум.

Сэрии саҕаланыытын Тулун куорат балыһатыгар көрсүбүтүм. Манна 2000 ыарыһах поликтарын аҕалбыттара, баһырбыттары бэрэбэскилиирбит. Төһө да фронтан ыраахтыт иһин, күүстэри-түүннэри үлэлиирбит. 1944 сыллаахха фронтан баһыран ити куоранка П. М. Соловьев кэлбитэ. Кини сэрии иннинэ биһиги куоранныт военкоматыгар үлэлээбитин быһыытынан, мин кинини билэр этим.

Калин Петр Михайловичтыын кэргэнним буолбуппут уонна кини дойдутугар, Чурапчыга, кэлбиппит. Олохтоохтор кини быһыытынан судургулара, ыалдьыытмсахтара миэхэ сөбүлэппитэ. Тута МТС маҕаһынын продавеһынан үлэлээбитим. Ол кэмнэ карточнай система буолан, ыарахан этэ. Ити кэмтэн 1976 сыллаахха, пенсиялаах барыахпар диэри, эргиэнигэ үлэлээбитим. Биһиги алта оҕолоохпут, онон ийэ кини үлэлиигэр эбэх мэһэй үөскүөн, ыарахан буолуон сөп курдуга. Ол эрээри кэргэним мэлдьи кемелеспүтэ, тирох буолбута. Үлэбэр эбэх үчүгэй дьону көрсүбүтүм, киниэлэр миэхэ олорорбор күүс-күдэх үөпүттэрэ. Билигин М. Г. Софронов, Д. Д. Дьячковскай, Н. А. Кожуров, Матрена Захарова уо. д. а. таттарын истиҥник саныыбын. 1972 сыллаахха «Социалистическай эргиэн туйгуна» знагынан бэлиэтэммитим, 1970 сыллаахха Ленинскэй юбилейнай, Ийэ буолуу, «Үлэ ветерана» медалларынан, ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмытым. Үлэбэр итинтэн да атык ситиһиннибэр, чуолаан, киниилэр — коллективым дьонун—комолоро улахан.

Билигин үлэлээбэппин, эйэ, эбэ буоллубут. Оҕолорбут барыа—үлэһиттэр: врач, шофер, инженер, продавец, юрист буоллулар.

Улуу Октябрь биэрбит иҥэтэ, дьолун-соргутун онон мин бэйэм тус олохпор биллим. Биллим советскай норуоттар тулхадыйбат истиҥ доҕордоһуулларын, советскай правительство оҕолорго, ийэлэргэ аҕалыы истиҥ кыаммыытын, үлэ, олох үөрүүтүн.

Т. ИРДЫНЧЕЕВА.

Эдэр специалистар

Оройуон культуратын эйгэтигэр үлэлээччилэр баһыйар үгүстэрэ—дьахталлар. Киниэлэр ортолоругар СССР культуратын туйгуннара чабырҕахсыт М. А. Герасимова, Чурапчытаабы народнай театр режиссера Н. М. Заболоцкая, киниэммит библиотечнай система Хатылыыбы филиалын сэбиэдиссэйэ М. П. Иустинова, «Дьиэрэгкэй» оҕо ырыаҥкүү народнай ансамблын салайаччыта М. Е. Васильева уо. д. а. баалар.

Субу соторутааҕыта киниилэр кэккэлэрэ 8 эдэр специалиһынан хаҥаата. Кыргыттар — Якутскайдаабы культурнай-сырдатар училище выпускниктара.

Эдэр специалистар оройуоннаабы методическай кинигэ бинир идэлэлээх стажировканы бардылар уонна Культура дьиэлэриэн үлэлии тарҕастылар. Кулун тутар 8 күнүн быраһыанньыгын Анастасия Аммосова Арылаахтаабы, Ирина Корякина Одьулуоннаабы, Мария Собакина Уорпатаабы, Елена Петрова Улахан Күөллээҥи, Саргылана Баишева Соловьевтаабы Культура дьиэлэригэр үлэ үөһүтэр көрсөллөр, Оттон Любовь Пономарева оройуоннаабы тэрийэр методическай кини культурнай-сырдатар үлэҕэ методиһынан үлэтин саҕалаата.

Культура эдэр үлэһиттэригэр үрдүк ситиһиилэри баҕарабыт.

Снимокка: (хаҥастан) оройуоннаабы методическай кини сабиэдиссэйэ Г. Баишева: эдэр специалистары С. Баишеваны, Е. Петрованы, И. Корякинаны, Л. Пономареваны уонна А. Аммосованы кытта.

П. Окопешников фотота.

Сыыппаралар чахчылар

● **Оройуоннга 75 Герой-ийэлэр, 304 элбэх оҕолоох ийэлэр баалар.**

● **Саха АССР Верховнай Советыгар 2, народнай депутаттар оройуоннаабы Советтарыгар 24 дьахтар депутаттарынан талыллан норуот үрдүк итэҕэлин чиэстээхтик толоро сылдьаллар. Киниилэртэн 2-лэрэ—сельсоветтар исполкомнарын председателлэрэ, 13-тэрэ—исполкомнар секретардара.**

● **Дьахталлар оройуон норуотун хаһаайыстыбатын араас саҕаларыгар аймыныылаахтык үлэлиилэр. Киниилэр ортолоругар 4 Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһиттэрэ баалар, 38 дьахтар ССРС орденнарынан наҕараадаламмыттара.**

Ийэ дьоло—оҕолоругар

Детсадтан кэлбит ыраҕый Оксана ийэтин ыылбаҕар олорор, туора киһи кэлбититтэн килбигийэн, сирейиҥ ийэтин туоһуҥар кистиир. Аны таһырдьаттан икки оторой-моторой уолаттар—Андрей уонна Аркадий—кэтэн туһаллар. «Балыыһаттан обох оттон кэллибит»,—дэһэллэр. Ийэлэрин оннугар улаатыбыттэр. Детсад кийитэ отут үс сиэнтэн соҕотоҕун эбээ аатын сүгэр киһи Лена убайдарын илэ-сала көтөр: маҥан ниэнэ барыы мустан үөрэ-кэтэ бочуҥураһыахтара, убайдарыҥ кытта тото-хана ооньуо, кэпсэтиэ. Дьиэ иннигэр оҕолоругар улаханнар. Алик уолаатан кэлэн саҥа аһаан бүппүт, боччумуран олорон киниги аҥар.

Бу уон оҕолоох улахан дьиэ-кэргэн ийэлээх аҕата—Ульяна Дмитриевна уонна Алексей Алексеевич—иккиэн рабочай дьон.

Ульяна 1959 сыллаахха Хатылы оскуолатын бүтэрэт, ыанньыксыттаабыта. Ол сылдьан Алексейдыын ыал буолбуттара. Милиционерынан үлэлии сылдьар комсомолецы Сылаг кулуубутар сэбиэдиссэйиэн анаабыттара. Бука, хоһоон аҥаара, эмиэ да спектакллаҕа оруол толорон артистыыра тоҕуот буоллаҕа буолуо. Дьэ ити кэмтэн Ульяналаах Алексей үлэттэн илиилэрин араарбаттар. Алексей Алексеевич—билигин трактористтар. Аҕыс сыллаахха үрдүк көрдөрүүнү ситиҥнэ Субуруускай аатынан совхоз администрациятын дипломунан наҕараадаламмыта. «Мин бу кэлии 5 сылга эрэ уочараттаах уопуска диэни ылар буоллум, уонна барыта тохтоло суох үлэ»,—диир Ульяна Дмитриевна.

Алексейдаах Ульяналаах оҥоо олорон кийи хайдах да уон оҕолоох түс-баачы дьоҥ диэх саналаах кэлбэт—эдэрдэриниҥ, нүлэ-боньуу, үөрэ-кэтэ лаһыгыраҥа сылдьар дьон. Оттон кивилэр хайыы-үйэ 5 саастаах сиэнэохтэр. Дьиэҕэ кийити бастыынан улахан уол Юрий киллэрбитэ. Надя—медицинскэй үлэһит. Бастакыларын эйэтин аатынан Алексей диэн аатаабыттара. Онон Алексей Алексеевич Ульяналаах мэлдьи хаадьылыыр сиэнигэ бастакынан аат бэрдэрбит киһи буоллаҕа. Юрийдара Щепкин аатынан театральнай училищены бүтэрэн билигин Ньурба государственнай театрыгар үлэлиир. Ийэ: «Сотору гастрольга кэлэллэрэ буолуо»,—диэн күүтэр. Иккис кийити былырыын үүс уол Анатолий аҕалбыта. Люба—физика учуутала.

Ийэлээх аҕа аны 8 оҕону ыал оҥоруохтаахтар, атахтарыгар туруоруохтаахтар. «Кыһалҕаттан таҕыстыбыт. Оҕолор—үлэһит буолан эрэллэр: Алеша—шофер, алтынньыттан Кэбэйиҥэ от престэһиниэгэр сылдьар, Алик—сельпо рабочайа, Вася «Искра» фермаҕа ыанньыксыттыыр. Аны кыралары атахтарыгар туруорбут иннин»,—диир ийэ.

Атахтарыгар туруорбут иннин... Төбөлөөх түбүк, долгуйуу иннилэрэй итэ судургу тылларга? Ийэ барахсан. Кини буолаахтаатаҕа күн ыламмыттан уҥах сыыйан оҕолорун ыстаныы, ырбаахытын абырахтааччы, «сык» тына сыллаан сылааны таһаараччы, саниньйбыт саҥаны ыйдааччы. Кини буоллаҕа эйигин күн сирин көрдөрүөҕүттэн сырдык тапталыгар, сылаас саҥаатыгар суулаан барыы былаҕайтан арааччылааччы. Ийэ барахсан. Хайаан да дьоло—оҕолоругар, күнэ-ыйа кинилэртэн тахсар.

Бүгүҥҥү саастыы бырааһыныык Ульяна Дмитриевна олоҕор биир умнуллубат бэлиэ түгэниэн буолуоҕа—киниэхэ СССР Верховнай Советын Президиумун 1988 сыл олунньу 15 күнүнээҕи Ыйаанынан Герой-ийэ диэн үрдүк аат ингэриллиэ.

М. МИХАЙЛОВА.

Егор КОРКИН.

ЧУРАПЧЫ КЫЫҺА ЧУРАПЧИНКА

Айылҕа айбыта дьиктини—
Чурапчыга Чурапчы кыыһын,
Чулууттан чулуу кыымчаҕыын,
Чурапчыга Чурапчы чараҥын.
Эҕэрдэ эйиэхэ, Чурапчым,
Хоһуун үлэлээх кыыһыгар,
Үөрүүм-көтүүм, тапталым
Үрдүү турар аналыгар.

Тутуу иһин таптыыбыттый,
Туй-хай бараҥ ылабыттый.
Көрсө эрэ түстэрбин,
Чурапчинкам, эйиэхэ!
Өй-санаа күүһэ эйиэхэ баар,
Майгы-сигили бэрдэ баар.
Ол иһин сүрэх тардыһар,
Эйиэхэ, Чурапчинкабар!

ДУУҺАТА КЫРДЬЫБАТ

Толоонто ытык кырдьаҕас Мария Тихоновна Барашкова олорор. Кэргэнэ Прокопий Спиридоновичтыын сүбэлэрин-саргыларын холбоон олорбуттара 61 сыла.

Мария Тихоновна хотону дьиэттэн арааарыы, абаһыыттан-таҥар а т т а н дьону аккаастаныыны кэмнэриттэн ыла саҕалаан үлэ бөҕөнү үлэлээн кэллэ. Бастакы артыаллары тэрийиэхтэ олбох сыратын-сылбатын биэрбитэ. Салайар, тэрийэр үлэҕэ дьоҕурдаах буолан, 15 сыл бырагдьыриэн, ферма сэбиэдиссэйиэн үлэлээбитэ.

—Мария Тихоновна үөрүүлэ да суох буоллар, сытыы ойдоох, үлэни таптаан тэрийээччи. Биир маннык түбэлтэни олох умнубаппын. Аҕа дойду сэрэтиэн иккис сылыгар этэ. Оччотооҕута Островскай аатынан колхозтан 150 ыраах сүөһүнү Лена арыытыгар ыыстата үүрэр буолбуттара. Бу үлэни Мария Тихоновнаҕа суктэрэллэр. 15 кос сиргэ сүөһүнү түүроллор. Мария Тихоновна уруттаан баран, хонук сирдэриин быһаараат, төннөн кэлэн үүрсэр эбит. Итинник күн ахсын,—диэн Мария Тихоновна биирдэ үлэлээбит үөлэсиниэҕэ Е. Ф. Егоров кэпсээбитэ.

Бу кэпсиир киһибит—ыанньыксыт түүөлэҕэр. Сэрии кэминиэҕи сылларга ыыахтан ньирэйи араарыыга, суоскаҥан эмнэрэн иитиигэ, сүөһүнү ыстык кэмигэр төлөһүтүүгэ киин—биир маҥнайгы көҕүлээччи. Итинник үлэлии сылдьан, хас да төгүл ороҕуон бастыҥ үлэһиттэрин слеттарыгар кыттыбыта. Сааһыран да баран сүөһү үлэтиттэн тэйбэтэҕэ. Дакны диэн сиргэ олорон, колхозуттан, кэлин совхозуттан мөлтөх туруктаах сүөһүлэри ылан, аҥаан-миниэн кораро.

Мария Тихоновна дьулуурдаах үлэһитин таһыынан ороҕуон биир бастыҥ спортсменката этэ. Ыһыахтарга быһыйдар күрэс быддьаһыыларыгар элбэхтик кыайара, мас тардыһыытыгар дьахталларга кими да илиилээх онорбото. Лаппа сааһырыар диэри ити дьарыктарын бырахпатаҕа. Уолаттарын бөртөхөй спортсменнар гына иитэн таһаарбыта. Биир уола Захар Бараш к о в—ороҕуон кизэ туттар дуобатчыта.

Үлэтин, дьиэтин-уотун түбүгүттэн быыс булан, Мария Тихоновна булдунан үлүһүйэн дьарыктанара. Кэпсэтэн ылыллар сааһыт, айаһыт, тиргэнит этэ. Кус, куобах бөҕөнү суоҕаҕара. Оссо түүлэхтиирэ тиниги, кырыыбаһы бултуура.

Толоон билигин кизэ туттар кырдьаҕаһын туһунан аҕыйах тылынан кэпсээтэххэ итинник.

В. ЛЫТКИН.

Күн-күбэй ийэм

Биһиги биргэ төрөөбүт 11-биит. Саамай кырабыт Таня үһүс кылааска үөрэнэр. Биһигиин хайдах таҥнарга, аҥыргa, кинигэни аҕаргa, үөрэнэргэ, үлэлиргэ—барытыгар ийэбит үөрэппитэ. Оскуолаттан үчүгэй сыаналыы ылан каллохпитинэ, кини олус үөрэр. Ийэбит биһиги үөрэхтээх, дьон үлэтин сыаналыыр дьон буола улаатыахпытын туохтааҕар да улаханнык баҕарар.

Ийэбит биһиэхэ бэйэтин оҕо сааһын туһунан кэпсээччи. Ийэтэ кини бир саастаах эбэт. Ийэбит онон ийэ итии тапталын билбэтэҕэ. Хайдах дьүһүннээҕин да билбэт. Аҕата Михаил Константинович кыһыныгы бытарҕан тымныыттан чаҥыйбакка Аллаах Үүнүгэн, Бастаҥнаан таһаҕас таһара. Хара өлүөр диэри үлэттэн илиитин араарбатаҕа. Үтүө үлэтинэн дьон-сэргэ ытыктабылын ылбыта.

Биһиги ойдуур кэммитигэр ийэбит мэлдьи үлэлээбитэ, ыанньыксыт этэ. Билигин бочуоттаах сынньалаҥнаах олорор. 1980 сыллаахха киниэхэ Герой-ийэ үрдүк аата иҥэриллибитэ. Күн-күбэй ийэбитин Дьахталлар аан дойдутаабы күннэриэн итинник-истиҥник эҕэрдэлиибит, киниэхэ улахыын-улахан дьолу баҕарабыт.

Мотя КУЛИЧКИНА,
ыскол.

Киһи кырыйдаҕын ахсын ыарыыта элбэх иһэр. Оноо балыыһаҕа сылдьара үчүгүй. Кэлии сылларга мин ороҕуонаабы киин балыыһа терапевт-врачтарыгар Татьяна Павловна Степановаҕа уонна Евдокия Семеновна Окоемшниковаҕа албэхтик эмтэнним. Кырдьаҕаска, ыарыахха олус

МАХТАНАБЫН

болҕомтолоохтук сыһыанналлар, үгүс сүбэни-аманы биэрэн, саналаҥын эрдитэллэр. Аастыт сылга Якутскайга ыытан эмтэтэн улаханнык абыраатылар. Онтон ыла сэргэхсийэн сылдьабын.

Маҥан халааттаах аанналлардыын бир саамай кэрэ быраабыныыгынан—аан дойду Дьахталларын күнүнэн итиннин-истиҥник эҕэрдэлиибин, үлэлэригэр үрдүк ситиһиилэри, үгүс үтүмэн үөрүүнү, олохторугар дьолу-соргуну баҕарабын.

И. ТИМОФЕЕВ,
сэрии уонна үлэ ветерана.

Чурапчы сал.

ӨЛӨӨН КЫРГЫТТАРА

Сардаана, Анна, Виктория уонна иккиэн Туйааралар — бары Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хайахсыттааҕы отделениетын ыанньыксыттара. Олохтоохтор кинилэри таптаан, күлдүгүк саналаах «Өлөөн кыргыттара» диэн аатталлар.

—Өлөөн кыргыттара хабалара даҕаны үлэҕэ сыстаҕас бэртээхэй оҕолор эбит. Ыанньыксыт идэтин баһыытыыр кыахтаахтар. Кылаабынаҕа, үлэҕэ баҕалаахтар,—диэн кэпсиир ферма старшайа Л. Новгородова.

Хайахсыкка республика араас ороҕуоннарыттан ыччаттар кэлэн үлэлиир буолбуттара хаһыс да сылыгар барда. Бу сырыыга ыраах Өлөөн ороҕуонуттан биэс кыыс кэлбиттэр. Бастаан кэпсэтии быыстыанан балаччы албэх оҕо кэлиэхтээх эбит. Ол эрэгэр айаҥка аттанар саҕана дьон саамай хорсуннара мустубуттар. «Хорсуннар» диэн тылы ити биэс кыыска сыыһаран туттуута ханнык даҕаны күүрүэтии суох. Саанаан көрүү, билбэт-көрбэт сиргэ үлэлии барарга быһаарыныы маҥан дьыала буолбатах. Инньэ диэн, ыанньыксыт идэтэ—Өлөөн олохтоохторугар бэрт сэдэхтик нөсөр идэ. Сиэ биһиэхэ табаһыт идэтэ суоҕун кэриэтэ. Биһиги хоту ороҕуонна табаһыттыы барыы диир буоллар, хаспыт сэбүлэһиэ быллыбат.

Кыргыттар олохтоохтор киниэлэри туох баалларынан үөрэ-кэтэ көрсүбүттэрин туһунан кэпсиллэр. Ыанньыксыттары оскуола оҕолоро солбуйа сылдьалларыгар түбэспиттэр. Онон маҥнайгы сүбэһиттэриэн үөрэнээччилэр буолбуттар. Ороҕуон биллиилээх ыанньыксыта А. Протасова кыргыттар саҥа идэни баһылыылларыгар элбэх күүһүн-күдэҥин биэрбитин махтана дьаһаллар.

Эдэркээн ыанньыксыттар хас биирдиилэрэ 15—18 ыраҥы кэроллор. Ферма үрдүнэн 30-ча ыраах төрөөбүт. Уопсайынан, быйыл төрүөх ороһуулаабыт. Кыргыттар идэлэрин баһылаан эрэллэрэ «раздойдааһыны», «чэччилэтиини», «массажтааһыны», о. д. а. тыллары кэпсэтиигэ көҥүл тутталларыттан

«Дьоммут аҕаралларыгар кэбэйиэххит диэбиттэрэ. Биһиги кэбэйиэхтээҕэр хаҥа үлэбитигэр сыыһыныыбыт Хайахсыт дьонуэсэргэтин даҕаны сэбүлээтэбит»,—дэһэллэр оҕолор.

Кыргыттар олохтоохтор дьиэлэрэ туох баалларынан да кэстор. Сүөһү рационун, үлэ режимин туһунан ыйытаһыылларга хаайтарбакка дөп-баачы эпиэтэһэллэр.

Ыанньыксыт үлэтэ сарсыарда 6 чаастан саҕаланар уонна киэһэ хойуутка диэри салҕанар. Ити быыһыгар саҥа төрөөбүт ыраҥы үүтүрдүү, аһатыы, уулатыы, о. д. а. үтүмэн эйбэх үлэлэр биир-биир утум-ситим толоруллаллар. Онно «сатаабатым, кыайбатым» диэн туран кэбиспэккэ эргичи сылдьыаххын наада. Ити урукку оттуттар олох сыстыбатах идэлэрин саҥа баһылыыр дьоҥҥо кырдьык ыарахан. Ол эрэгэр эдэр саас туту кыайбатаҕай, сатаабатаҕай?

Кыргыттар совхоһу кытта иккилии сыл үлэлиргэ дуогабардаспыттар.

Өлөөн кыргыттара Хайахсыт олохтоохторо буолан байҥолаҕ дьонун уоруттан тэҥнэ үллэстэн олороллор. Кулуун, баһыыба дьиэлэрэ олохтоох биирбиттэрин туһунан кизэ туттар кэпсиллэр. Илдьэ хомиэриэтэр киниги, сурунаал аҕаллар. Эдэр дьон сиэриэн үөкүүлүүллэр, ыллыыллар.

Чурапчы үлэһит дьонугар тиэрэбит өтөрүнэн буолбатах ыарахан кыстыкка күүс-комо буолбут кыргыттарга, Өлөөн ыччатарыгар, истиҥник махтаныаҥ.

С. ЯКОВЛЕВ.

Снимоктарга: (хаҥастан) Амматтан сылдьар Ирина Неустроева, Өлөөнтэн Туйаара Сергеева, Сардаана Семенова, Туйаара Томская сыныаланнарыгар; Анна Николаева уонна Виктория Семенова.

П. Окоемшников фотота.

СУӨҺУ КЫСТЫГА — УДАРНАЙ ҮЛЭ ФРОНАА

Сылгы аһатааччы

Аҕа дьаҥ Улуу сарыны саҕалаабыт саамай уот ыллаҕа алаас, үрэх ньаҕар хонуулара саахымат хараҕын курдук хайыта хатан, куулалыын кубарыйа кууран хаалбыттара. Аньыгы күөҕү батыһан уу отугар кытта киирэн хара тордох курдук олорон, сиэн уу иэнин килбэтэллэрэ, сыһыы саҥытыгар мас хатырыгын кытта сиилэрэ. Аҕа кылгэналар итинник кэмнэрэ туораан, сылгы иитэн-үөскэтэн кэлбиттэрэ. Билигин курдук ыраах сирдэртэн тиэйэн аҕалан аһатар кыах суох эбэ. Ханна оттоох, эмчиҥнээх сирдэргэ үүрэн, тарбатан аһаталлара, хастараллара. Дэлэгэй эбин аньылык кэлиэ дуо?

Дьыл-күн уратыгаах, араас ыарахан кэмнэр дээх. Дьиҥнээй оҕото барахсан сыл тахсыыта үгүс уустуктардаах. Ону билэн-көрөн, араас ыарахан дьыллары туораабыт опыттаах сылгыһыттар биһиэхэ, Субуруускай аатынан «совхоз Хатылыытыгар, албэхтэр, Киниллэртэн бирдэстэриэн П. М. Седалищев буолар. Петр Михайлович олоҕун 49 сылын сылгы иитиитигэр анаата. Эдэригэр сылгыһытынан, звеньевойунан, сааһыран барак сылгы аһатааччынан үлэлиир. Сылгы аһатыытыгар үлэлэбитэ сэттис сыла буолла.

Сылгы аһатаатчы үлэтэ улаханнык иитэриэ-ниргэммэтэх, үрдүктүн саанавалаҥнатах, биллэкэстэ сатаабатах үлэ. Дьиҥэр, ити үлэ иһэ нэтэх, үгүс уустуктардаах улахан түбүктэах, ыарахан уонна эмиэттээх үлэ буолар эбит.

—Киһи киһиттэн үөрэнэр. Мин эмиэ кырдьаҕастары батыһан сылгыга сыстыбытым. Бу үлэҕэ хаммьары тартаран, идэтийан үлэлээтим,— диир Петр Михайлович.

Кини эдэр сылгыйыттарга бэйэтин урукку үлэтин опытын сэһэргии, сүбэлии сылдьар үгүө үгэстээх. Быйылгы курдук кытаанах кыстыкка эдэрдэр киниттэн сүбэлэтэр, ыйыы-кэрдии ылар түбэлтэлэрэ үгүс.

П. М. Седалищев сылгыларын туруктарыгар көрөн арааран аһатар опыта үчүгэй түмүктэрдээх. Алта сыл сүүстэн тахсалыы убаһаны аһатан, оҕолуу бүөбэйдээн биири да эчирэппэккэ төлөйүтэн совхоһугар туттарбыта.

Быйыл 150-нуу, арыт сырыыларга 180-нуу сылгыга тиийэ, соҕотоҕун аһатан тымныы ыйдары туоратта. Кини аньылыкка киирбит сылгылары үс болеххэ арааран аһата сылдьарын хаста да анаан-минэн тахсан көрө сырыттым. Бастаны болеххэ быста ырбыт сылгыны муспут. Туорах бурдугунан, эбиэһинэн, комбикормунан, тууһунан, бастакы хотуур отуннан хадаҕалаан аһатар. Колуур аттарын, тыйдары, тиэнэлэри туспа белэхтээбүтэ түүлэрэ-онноро олус ыраас, бэйэлэрэ эмис-тала бөҕөлөр. Үһүс болеххэ улаханнык ыраанныы быһыытыйбыт биэлэри аһатар. Биэлэр барахсаттар Бүөтүр илиитигэр киирэт туспубуттар, киһини чугаһаппакка ырааҕынан хаамар буолбуттар.

Петр Михайлович сылгыны аһатыы режимин кытаанахтык тутуһар. Киэһэ уонна сарсыарда дьыбарга аһатар ордугун, хаарчах хаарын харыстаан тэбистэрбэккэ, оту сыа хаарга тэлгэтэн тэлтэһэтин кэмэтэн иһэрин, хаар сылгыта хаарынан уулаан аһарын астынарын туһунан элбэҕи ингэтэн кэпсиир. Киниллэлэмэнт оту үлүү сахсыйан тэлгэтэри сөбүлээбэт. Сылгы киниэхэ тиниктэн, ирэн-хорон, тэнийэн аһылыын ордорор диэн этиилээх.

Оту тиэйэн тэлгэһэни кэрийэ сылдьан тэлгэтии, ыарахан кууллары сүгүүкөтөүү, күнү быһа таһырдьа тымныыга үлэ кырдьаҕас киһиэхэ ыарахана биллэр. Ону аахсыбакка сылгылары тыынаахтыы сылы туоратарга дьулуһан үлэлин-хамсыы сылдьар киһини көрөн астынаҕын.

—Байылгы курдук от, бурдук, комбикорм быстыбакка тиэллэн кэлэн жыбыыны толорбута отөрүнэн суоҕа. Государство комото, партия кыһаммыта соҕуоҥнан илэлахчы көрөн сөҕөн кэбистим. Биһиги ыһаҕаһытын бүтүн республика ыһаҕа оногостон үлэлиир-хамсыыр буолтун кэнэ ама ким көрөн олороой? Ама ким үлэлиэн-хамсыан баҕарбат буолуой?—диир П. М. Седалищев.

Н. СОЛОВЬЕВ,
пенсионер.

Былырыыҥыттан элбэх

«Мугудай» совхоз Төлөйдоёву отделениетыгар ыныах маассабайдык тороһуҥэ саҕаланна. Бу күннэргэ 93 ыныах төрөөтө. Хотоннорго общественность күүһүнэн түүгүү дьүһуурустуба олохтонно.

Опыттаах борооску короччулэр Мария Толстоухова, Анна Смирникова саҥа ньиргэйдэри көрөн эрэллэр. Бастакы сүүс ньиргэйдэри биир ый устата бүөбэйдээн баран туттарыахтара. Оттон иккис сүүһү бэйэлэрэ үлэлэтэн салгыы коруохтэрэ. Киниллэр ити үлэлэригэр совхоһу кытта дуогабар түһэристилэр. Туруут төрөөхтэрин 98 бырыыбанын тыыннаах иитэхтэриэ ньиргэйиэн төлөбүр аахсыахтара.

Бу күннэргэ отделение үрдүкэн 121 ыныах ыанар. Күнүгэ 1 тоннаттан ордук үүт ылыллар. Эбэтэр ортотунан биирдии ыанар ыныах 8,4 кг үүтү биэрэр. Отделение үүтү ыаһыыга олунньуталаҕы көрдөрүүтэ, былырыыҥыттан тэҥнэтэххэ, 3 тонна курдугунан элбэҕэ, 22 тоннаҕа тэҥнэстэ.

Владимир Захаров ыныахтарын туһугар Саргы Хоютанова ыанар ыныаттан 12,9 кг үүтү ыыр. Феодосий Максимов көрдөрүүтэ 11 кг тэҥнэйэр. Оройуон биллиилээх ыанныыстыта племенной үлэ лабораториятан үлэлээн эрэр.

Төлөйгө балансаттан көрүллүбүт от барыта кэллэ. Маҥтан саас күөх маассаны ыныахха сиэтиэхтээхтэр. Күөх маасса, бэлэмнээһин технологията кэһиллэн, буһан хаалбыт. Онон үлэһиттэр сүөһү физиологическай турутар охсуо диэн куттаналлар.

С. ИВАНОВ.

Эн туох санаалааххын?

ССКП Киин Комитетын олунньуталаҕы (1988 с.) Пленума «Орто уонна үрдүкү оскуоланы уларыта тутуу хаамыытын итиннэ ону олохтоо киллэрингэ партия соруктарын туһунан» боппуруоһу дьүүлэстэ. Пленум ыытыллаахтара, кизиг партийнай, государственнай позициятан көрөн, норуот үөрэҕириитин реформатын дириҥэтин уларыта тутуу саамай эйгэттээх кэмигэр ыытылларын бэлэмнээтиллэр.

Партия Киин Комитета бары партийнай органнары үөрэнээччи ыччаты үөрэтии уонна иитии үлэтин политическай салайыы таһымын сорунуулаахтык үрдэтиллэригэр, оскуолалар, үөрэх заведениелларын үлэлэригэр дириҥник ингэн-тоҥон киирэллэригэр, үөскүүр проблемалары билэн-көрөн, деловойдук быһаарылларыгар сорудахтаата.

Оройуоннга оскуола реформатын олохтоо киллэрии хаамыытын, партийнай, советскай органнар, үлэ уонна педагогическай коллективтар ССКП КК олунньуталаҕы Пленумун уураахтарыттан үөскээн тахсар соруктарын туһунан боппуруоһу ССКП райкомун уочараттаах X пленумуттар бу дьыл муус устар 2 күнүгэр көрөргө бэлэмнэнэллэр.

Итиннэ сибээстээн партия райкомун эйгэттээх үлэһиттэрэ, райсовет чилиэннэрэ, үөрэх оройуоннаҕы салаатын, партийнай, советскай, комсомольскай актив аналлаах бириигээдэлэрэ оройуон бары оскуолаларыгар, СПТУ-ҕа сылдьыахтара, үлэни-хамнаһы, ыарахан учаастактары ингэн-тоҥон билиһиэхтэрэ, оҕону үөрэтии-иитии боппуруоһугар иэдилээниэхтэрин кытта көрсүһүүлэри оҥоруохтара.

ССКП КК Пленумун матырыйаалларын үлэ коллективтарыгар, партийнай мунньахтарга дьүүлэһии кулун тутар 20 күнүгэр диэри буолуоҕа. Кулун тутар 11 күнүгэр ити боппуруоска оройуон үрдүнэн биир политическай күн ыытыллыаҕа. Эмиэ бу ый иннинэ рабочай идэлэри пропагандалыырга анаммыт дьаһаллар былаанынан оҥоһулуннуо. Быстахтык ыллахха, «Оскуола, профтехучилище, дьиэкэртэн уонна общественность» диэн темаҕа оройуоннаҕы научнай-практическай конференция ыытыллыаҕа, рабочай идэлэх дьоҥу кытта көрсүһүүлэр тэриллиэхтэрэ.

ССКП райкома оскуола үлэтигэр, оҕо иитиитигэр, базовай хаһаайыстыбалар оскуолалары кытта үлэлэригэр, о. д. а. кэлэр кэскилбитин—оҕолорбутун иитии-үөрэтии боппуруоһугар сыһыаннаах чопчу этиилэри хас биирдиититтэн күүтэр. Итиннэхэ анаан оройуоннаҕы «Саҥа олох» хаһыакка «ССКП райкомун X пленумун трибунатыгар» диэн саҥа рубрика аһыллар, суруктаргытын редакция адырыһыгар ыытыаххытын сөп иитии сэргэ кулун тутар 14 күнүттэн ССКП райкомун агитациҥа уонна пропагандаҕа отделын телефоннарынан бэйэҥит санааларгытын, чопчу этиилэргитин тиэрдиэххитиҥ сөп. Телефоннар №№-рэ 21-354, 21-178.

ССКП райкомун пропагандаҕа уонна агитациҥа отдела.

● Идэҕэ туһаайыы ●

Оскуолатааҕы кооперативтар

Үөрэнээччилэри идэҕэ туһаайыыны туспарар сыалтан Черновицкай уобалас Залтановскай оройуонутар райоҥо уонна райпо бырабылыанньатын көмөлөһиннэриэн 1987 сыл саҕаланыытыгар Костриковка салаҥнаах орто оскуолатыгар дойдуга биир бастакынан оскуолатааҕы кооператив тэриллибитэ.

Төрөөбүн мунньахха үөрэнээччилэр бырабылыанньаны уонна ревизионнай комиссияны талбыттара. Райпо специалистарын көмөтүнэн оскуола бинр хоһуган «Канцтоварыы» маҕаһыын аһыллыыбыта, оттон оскуола остолобуойугар кини филиала— «Сладкоежка» үлэлэбитэ.

Оскуолатааҕы кооператив иһин эйгэттиир учууталлар райпо маҕаһыынна р ы т т а н ороскуоттуур накладнойдарыгар канцелярскай табаардары, кондитерскай оҥоһуктары ылаллар. Оскуолатааҕы маҕаһыыннарга табаар хаҥаҕатык барар. Буолумуна даҕаны, манна продавецтарыгар оҕолор үлэлиллэр. Оттон бэйэ дьоннутан атыылаһарга интериэһинэй, көрдөох. Ыйга ити курдук 250-300 солк. табаар атыылаллар. Киирбит үп маҕайыыннар сэбиэдиссэйдэригэр туттарыллар, үөрэнээччи-пробавецтарга үлэлэбит күннэрин таабылынан көрөн уонна атыылаан киллэрбит үптэрин сууматыгар олоҕурдан хаанас телеһор.

Быйылгы үөрэх дьылыгар итинник кооперативтар оройуон бары 16 оскуолаларыгар үлэлиллэр. Хас оскуола ахсын райпо үлэһиттэрэ бэйэлэрин идэлэрин туһунан көпсиир мунньуктары оҥордулар. Калин оскуолалардааҕы кооперативтарга манулатураны, хаарбах тэмири соҕотоҕолкала а һ ы н ы, эмтээх оту хомуйууну биэрэргэ суоттаналлар. Эксперимент быһыытынан оскуолатааҕы кооператив чилиэннэрэ оройуон универмагын отделларыгар практикаланыллар.

Оройуонтан оскуолатааҕы кооперативтар үлэлэрин сүрүннүүр координационнай совет тэриллибэт. Кини составыгар эргиэн уонна норуот үөрэҕириитин үлэһиттэрэ киллэрилиннилэр.

Ити курдук Черновицкай уобалас эргиэнин үлэһиттэрэ бэйэлэрин идэлэригэр ыытыллыбыт.

Г. ЗАСЛАВЕЦ.

ССКП КК Пленумун уураахтарын биһириилэр

БАРЫБЫТЫН ДОЛГУТАР

Партия олунньуталаҕы (1988 с.) Пленума оскуола уонна профтех-үөрэхтээһин реформатын олохтоо киллэриитэ элбэҕи чуолкайдаата уонна чопчу соруктары ыйда. Ордук үчүгэйдик үөрэнээччилэри производственнай туһалаах үлэҕэ иитээччилэр соруктуут чуолкайданна.

Оскуола реформатын биир салаатыгар—производственнай үөрэхтээһиҥнэ биһиэхэ балаһыанньа дьыл иҥэтэр киирдэххэ хайдаҕый? Кыһыҥгы ыйдары быһа үөрэнээччилэрбитин фермаҕа соҕуобут. Биллэрин курдук, илии үлэтин солбуйар техника киирэн совхозтар хотоннорутар мөлтөх. Оҕолор үөрэнэ буолбаҕына, үлэлии эрэ тиийэллэр, түүгүгэр туох да биллиин ылбаттар. Быһата, үөрэнээччилэри солбуйдаҕык күүс эрэ курдук көрөбүт. Итиннэ мин сыыһа ная аҥаабын.

Үөрэнээччилэр үөрэх кэнниттэн тута дьиэлэригэр ойон тиийэн сиирэхалты аһаат, таҥнаат хотоҥго ыстаналлар. Ити киэһэ 4 чаастан саҕаланар. Мин санаабар, үөрэтии процесыгар бу хаһан да дьүөрэлэсиэт.

Дьыала иккис өттө— үөрэнээччилэр күүгүнүгү практикаларын тэрийиигэ сытар. Сайыны быһа от үлэтигэр милиллибит оҕолор аны күҥүн хойукка диэри хортуоппуй, хаҥыыста хомуйуутугар түбэһэллэр. Иннь гынан үөрэх саҕаланыан биэс алта эрэ хонук иннинэ иллэҥсийэллэр. Мин санаабар, ити оҕоро сыныаланы толору хааччыйбат. Төттөрүтүн, оҕо сылбаахы буолуутугар тиэрдэр.

Саамай сонке Пленумҥа этиллиэ, производственнай үөрэхтээһиҥ уонна идэни биэриигэ материальнай базалаах эрэ оскуолаларга, оны тэҥэ профтехучилищеларга көҥүллүөххэ диэн. Биһиги оскуолабытыгар боппуруос дьэҥкэтэн быһаарыллыар диэри тугу гыныахха сөбүй?

Производственнай үөрэхтээһиҥнэ оҕолору хотоҥго киллэрэн үөрэтиини кыһыҥгы өттүгэр аччатыахха. Кыһыҥгы кэмнэ ыныах үүтэ тардар, онон практическай көрдөрүү холобурдара эмиэ биллэрдик кыччыыр. Ньиргэйи көрүөхтэрин ньиргэй да соччо суох буолар. Онон хотоҥҥо практикаланыыны ааччыан туран, үөрэнээччилэ күҥү күнүктээн хар сарсыардаттан сылдьалларын ситиһиэхэ. Ити үөрэнээччи психологическай настройкатыгар сөп түбөһиэх этэ. Иккиһиэн, үөрэх дьыла саҕаланыан иннинээҕи күҥүгүү практикалары олус уһатымыахха.

Биһиэхэ производственнай үөрэхтээһиҥнэ уонна идэни биэриигэ научнай-техническай төрүөх олоҕурбут базалаах оскуолалар тэриллиэхтэрин, совхозтар фермаларын хотоннорго толору механизациҥа киириэхтэрин наада. Ол туһаайыытынан үлэ барыахтаах.

Е. ПЕТРОВА,
Бахеы орто оскуолатын учуутала.

БИҺИЭХЭ ЭЙГЭТТИЛЛЭР

«Саҥа олох» бу дьыл тохсунньу 12 күнүнээҕи нүөмэригэр «Биирдээс кумааҕыттан ыраанныт» диэн рейд матырыйаала бэчээттэммитэ. Онно олох-дьаһах өнөтүйэн хааччыйар производственнай управлениеҕа баһаартан сэрэтэр үлэ быста мөлтөтүллүбүтүн, маныаха биричиинэлэн туһаанныах үлэлиттэр эйгэттиэстэрэ ханнаһына буолбутун туһунан суруллубута. Онуоха управлениеттааҕы партийнай тэриллэ секретарэ П. М. Листникова маннык эйгэттээтэ:

«Баһаартан сэрэтэр үлэ мөлтөтүллүбүтэ ыраатык. Ол туһунан эйгэттээх үлэһиттэри А. В. Куличкины уонна И. С. Шелоновы кытта кэпсэтиллиэх. Ыйаллыбыт итэҕэстэри туоратыы туһунан боппуруос администрация мунньаҕар көрүлүннэ.

Сыахтарынан баһаартан сэрэтэр үлэлэргэ эйгэттээх дьон чопчу аналлар. Объект ахсын баһаарыгай ыт оҥоһулунна, үлэһиттэри бойобуой расчекка үлэлии сиэрдэллэр. Барыларын оҥордулуннулар, көрдөөтөн мэһэйдэр туоратыллыннылар. Уон биир лампаларга плафоннар киһиттэн составтаах баһаарыгай дружина тэриллиэ. Председателиэн И. С. Шелонов, председателиэн солбуйаччытынан А. В. Куличкин аналлар. Кинилэр бу күннэргэ дружина чилиэннэрин үөрэттилэр. Сыахтарга үлэһиттэри кытта кэпсэтиллэр, басыһыалар ыытыллаллар».

СӨРГҮТҮӨХХЭ, ТАРҒАТЫАХХА

эбэтэр ыччат сүөһүнү интенсивнэйдик төлөһүтүүгэ умнууга хаалан эрэр опыт туһунан

ЭППИТ-АСПЫТ ДЬЫЛҒАТА

Бөһүөлэк оройуоммут XII пятилетка аспыт иккис бастаны сылларыгар тыа хаһаайыстыбатын бороҕуоксуйатын үрдэтиигэ аспыт үлэтэ былааннаммыт кодьүүһү биэрбэтэ. Оройуон алта совхозтара Ас-үөл программатын олохтоох киллэриигэ, төһө даҕаны айылҕа үөскэппит күүчүмэҕэйдэрин аахсыбыт иһин, ыраахтыттан сиэтэтэ суох үлэлээн иһэллэр. Үүтү туттарыы бүтүн пятилетка таҕа былаанын тоҕор дьиксиниэрилээх балаһыанньата үөскээтэ. Арай, эти онорууга уонна государствоҕа туттарыыга, өмүс көрүүгэ, балаһыанньа куһаҕана суох курдук. Ол эрээри бу сүрүн салаа үлэҕэ даҕаны барыта эриэдэхсн буолбатах. Ону туохтартан көрүөххэ сөбүй?

Бастакытынан, кэкэ сылларга үрүлүйэн-хаарылыйан муспут баар-суох баайбыт—ынах сүөһүбүт уонна сылгыбыт—ахсаана биллэрдик аҕыйаата. Былырыыҥытаатаҕар быйыл совхозтарга ынах сүөһүнү 1360-нан, сылгыны 1851 төбөнөн сарбыйан иитэн туруорабыт.

Иккиһиэн, аспыт сылы кытта тэҥнэтэххэ (былырыын барыта 1521 ынах төрүөҕү биэрбэтэҕэ), специалистар быһааралларынан, төрүөх лаппа аҕыйыыр турунтаах. Өссө сорохтор «быйыл кулуну эрэйиэхтэр» диэн биллиҥнеттэн этэллэр. Ол—оруннаах. Кулун тутар саҕаланыытыгар барыта 2136 бөҕэ кулуннаата.

Үсүһүнэн, итиннэ даҕаатан эттэххэ, сылгыга, кырдьык даҕаны, өтөрүнэн буолбатах ыарахан кыстык кэлэн турар. Билиҥҥа туругунан барыта 5429 сылгы аһылыннаа киллэрилиннэ, 101 элбэх.

Төрдүһүнэн, урукку оҥ даҕаны дьылларга аастаараахпат ыарыы курдук буулаабыт сүөһү туһата суох эҥүүтэ аҕыйаабат, төттөрүтүн эссе элбиир чинчилээх. Холобур, ангардас олуннуьуга аспыт сыллааҕар 28-нан элбэх сүөһү кэнньүнэн оҥуннаа. Иккиһиэ быйыл барыта 35 ньырэй элбэх.

Бэсиһиэн, кэтэх хаһаайыстыбаҕа баар ынах сүөһү быйыл 1365-нэн, сылгы 215-нэн аҕыйаата. Онон ас-үөл бу дьоһун суолталаах резервэтэ биллэрдик сарбылыыта.

Алтыһынан, итинник дэбигис оборуллубат сүүктэр түмүктэриэгэр быйыл өлөрүллүөр сүөһү контингена кыра буолара күүтүллүөр. Итиҥ барыта эйиилэ дыыл, бүтүн пятилетка даҕаны дьылҕаларыгар эмиэ охсуохтаах.

Билигин совхозтар хаһаайыстыбаннай ахсаанҥа киирдилэр. Уруут килограмм, центнер, тонна иһин, атыннык эттэххэ, валовай кердөрүүлэр иһин охсуһан кэлбит эбит буоллахтарына, аны туох-баар үлэ-хамнас барыта барсы ылыыга туһуланар. Ол барыс ылыллар сүрүн суола бинир—эт, үүт оноһуутун мунтуутурдук үрдэтии, хаачыстыба. Онуоха бэйэни бэйэ үбүлэниитин билигин кэмигэр тоһо кыалларынан аҕыйах ороскуотунан үүнэн иһэр бүтэһиктээх үрдүк түмүктэри ситиһин, ол иннитэн производствоны интенсификациялааһын быһаарыылаах оруолланаллар.

Онон, холобур, эт оноһуутун ыаар буоллахха, ыччат аҕыйах нин. Аҥардас режимин даҕаны тулуйан биирдэ эмэ солбуйар киһи кестөөччүтэ суох буолара»,—диэбиттээх. Сайыныы бөһүөлэктэн көнөн, туһунан сайылаан олорон ньырэйдэриҥ көрөрө. Күһүнүн, кам даҕаны күнэйбэтин үрдүнэн, ыйтан ордук кэмигэ сүөһүлэриҥ күн ах, сын бэйэтэ сатыы үүрэн, хаарчахха хаайан, аһатан бүтэйдиирэ даҕаны кинини үлэһит быһыытынан кыһамныылааҕын үчүгэйдик характеристикалыахтарын сөп.

—Салалта өйүүр, көмөлөөр буоллаҕына, үлэлииргэ чэпчэки,—диэн Николай билигин мээнэ, эр ахтыбат,—Егор Егорович (управляющайа) уурайаатын кытта, бэл, совхоз даҕаны иһиэн баар аҥылын дэбигис тиэллэ охсубат буолбута. Онон кэлтэй бэйэм туруорсар буолан хаалбытым. Этэн көрдөхпүнэ, ардыгар «Транспорт суох» эбэтэр «Оннооҕор буолуох кыһаҕа элбэх» диэн курдук хоруйдар чаастатыйбыттара. Оттон урут оннооҕор соломону Мангантан, өеленнаны Алексеевскай оройуонтан аҕаллара охсон биэрэллэрэ.

Дьэ, итиҥ, Баҕар, итинник үрдүнэн тонуй сыһыай кэлин үтүө дьыала симэлийиитигэр тиэрдибит буоллаҕына да коҥуулэ. Ону ол диэбэккэ, этэргэ дылы, баардаах баара өтө турбута: кэлин иккиэ сылга атын үлэҕэ көбөн нуһаҕана суох түмүктэри ситиспитэ. Холобур, аспыт күһүн иккиэ ыйга иккиэ буолан 120 туттарыллар мөлтох туруктаах тыһаҕаны, тиҥэһэни хас биирдиилэрин ортотунан 66-лыы кг төлөһүтэн, 100 төбөнү над. банкаҕа туттарбыттара. Онон былаанкарын лаппа аһарбыттара. Ол сүөһүлэр эттэриттэн кэнилиэньэҕэ быраахынныктааҕы елүү атыылаан, дьон-сэргэ өтөрүнэн тиксибэтэх эмиэ эти амсайбытын туһунан ныһын хойуоҥа диэри кэпсээн онгосто сылдьыбыттаахтара.

ТОННА АҢАРДААХ БОРООСКУ

Бастакы 40 ньырэйин 1980 с. кулун тутарга туппута. Ол тохсунньу, олунньу ыйдарга төрөөбүт сүөһүлэр этэ. Онтуналарын саас, сайын уонна кыһын көрөн нөҥүө саахыгар кулун тутарга туттарбыта. Ферма дьоно, нэһилиэнньэ даҕаны көрбүт өттө бороскулары соҕом-махтайан кэпсээн онгостон, сурах-садьык ыраппыта. Буолумуна даҕаны, 13-14 ыйдаах бороскулар биирдиилэрин орто ыйаахына 3-түү центнертэн тахсыбыта. Хомойуох иһин, билигин ону чолчу кордөрөр документ отделениеҕа даҕаны, совхоз иниэ аппаратыгар даҕаны костүбэтэ. Арай, оройуоннааҕы хаһыакка 313 кг төлөһүпүтүн туһунан дьоҕус заметка баар.

Урутаан эттэххэ, Н. Н. Демьянов XI пятилетка устата итиҥ бастаны сылларыгар кердөрүүтүттэн таҥнары түспэтэҕэ, эриэ-дэхси туруктаах ситиһиини кердөрбүтэ. Ол курдук, 1982 с. саас өлөрүллүбүт 45 бороскулара биирдиҥ бэйэлэрэ ортотунан 328-тыы кг уктээбиттээх. Нөҥүө саахыгар тиийэн 337-лии кг ыйаахыннаахтары туттарбыта. Оттон 1983-1984 сс. кыстык 6 ыйыгар 40 бороскутун биирдиилэрин 254-түү кг төлөһүтэн, ортотунан 402-лии кг ыйаахыннаах сүөһүлэри иитэн оройуонҥа рекорду олохтообута.

—Ньырэй табыллыбыта сиэрэ суох төлөһүйэр эбит этэ, —диэн ахтар кини билигин.— Биир ньырэйим биир ыйга 56 кг төлөһүйэн соҕуппуттаах. Оттон мунутаан төлөһүйбүт бороскум 496 кг ыйаахыннана сылдьыбыта.

Дьэ кырдьык, сылын эрэ аспыт сүөһү диэтэххэ, бороску да бороску эбит. Бэйэтэ симментальскай боруода ынах торуоҕун ордорор. Аттаммытах оҕус ньырэйи ордук төлөһүйүмтүө диэн аҕаар. Мэнэлэр тыһы ньырэйи иитэ сылдьан баран, улахан ыйаахыны ылбатахтарын туһунан ахтар. Аттаммыт ньырэй эмиэ оннук буолар үһү.

Рекордаах сылыгар соботох бэйэтэ совхоһугар 53 тыһ. солк. ыраас барсы киллэрбитэ. Ол дьыл совхоз ыччат сүөһүтүн орто ыйаахына 290 кг буолбута, атыннык эттэххэ, Демьянов кердөрүүтүнэҕэр 122 кг-нан намыһах. Хаһаайыстыба туттарбыт сүөһүтүн 1 центнер этин бэйэҕэ турар сыанната 384 солк. 69 харчыга тэҥнэспитэ, оттон Демьяновка—127 солк. 26 харчы. Ол иһигэр аны маныык баар. Туттарбыт бороскуларыттан 26-лара 350 уонна 400 кг үөһэ ыйаахыннаммыттарын иһин совхоһугар 20-чэ тыһ. солк. эрэ кыайбат эбин төлөбүрү биэрбиттэ. Быһата, бу үлэ барамат бэрсы биэрэриҥ дьылаанан дакаастаабыта.

ХАДАҒАЛААН АҺАТЫЫ

Күлүн тутарга, муус устарга саҥа түспүт ньырэйдэрин 1,5—2 ый устата ыаммытынан үүтүнэн аһатар. Күҥнэ биир ньырэйгэ 3-түү кг кэриҥэ тиксэр. Дьиҥнээн, научнай нуорма быһыытынан 4-түү кг буолуохтаах. Ол эрээри отделение үүтэ-аһа татым буолан, былаатҥа туттараары нуорманы кыайан тутуһуннарбатахтар. Бастакы саас оту нуормата суох сиэтэр, күҥнэ биир төбөдө быһа холуйан 1-дии кг тиксэр.

Сайынын бөһүөлэктэн көс быһаҕаһа холобурдаах урукку кыстык фермаҕа иэйиэр. Күҥнэ 3-тэ аһатар. Сарсыарда 5 чааска бөлөҥуйбут күөх үүккэ буспут комбикорм хойуу хаанытын булкуйан суоснаан биэрэр. Онтуката биир ньырэйгэ 3-түү кг тиксэр. Аһаан бүтэллэриэ ыытта мэччитэ үүрүллиир. Онно ньырэйдэр мэччийэ түһэн баран, күн уоттаныаҕына, 8-9 чаас саҕана, төннөн калэн эргэ хотоҥҥо күлүгү булаллар.

Күнүс 12 чааска хоруудаҕа кураанах комбикорму кутан, урдугэр кыратык туоһу таммалатан биэрэр. Биирдиилэриҥэр ортотунан балтараалыы кэлэ тиксэриэн курдук суоттуур. Ол кэнниттэн ньырэйдэрин үүрбэт, сыталлар. Кэлин бэйэлэрэ мэччийэ барал-лар.

Киэһэ 8 чааска аһылыллар. Ыҥырдахха, бэйэлэрэ кэлэр буолаллар. Эмиэ сарсыардаатыларын курдук булкаданыгы иһэллэр.

—Режимэриҥ тутуһуннарар иаада. Оччоҕуна аһыыр кэмэриҥэр бэйэлэрэ тиийэн кэлэччилэр, —диэн кэпсиир сүөһү кууччу.

Күнүөру ходуһа аһылыннаҕына, ньырэйдэр ыырдара кэҥиир. Күн уота сойуута, атырдьах ыйын иккис аҥарыттан, мэччирэҥнээх буоллаҕына, күнүс аһыы кэлбэт буолан бараллар. Онон күҥнэ иккитэ аһыыллар. Биир сайынгы нуорма аһылыктарын наар хоруудаҕа кутан бэриллэр. Мэччирэҥэ суох дьылга күнүскүлэнэр.

Сайылыктаҥ арахсыылларыгар ньырэйдэр биирдиилэрэ 200—220 кг ыйаахыннаналлар. Балаҕан ыйын кэрсэ хотоҥҥо көҥүллэр. Ол эрээри ый кэриҥэ эрдэ оттоммут хаарчахха хаайан мэччитиллэр. Онно сарсыарда 7 чаастан киэһэ 5-кэ диэри хаайыллар.

Алтынныыттан хотоннорутар туралларе. Мантан ыла күөх үүт тохтуур, комбикорм буһарылыыбат буолар. Биир сүөһүгэ күҥнэ 2-лии кг от уонна биир оччо комбикорм кэрүллэр. Коммьюнбе онголлуллар. Онуоха көннөру сылаас уу туһаныллар. Коммьюнбеҕе үчүгэйдик кырбаммыт зеленна эбэтэр соломо эбиллэр. АВМ мэхэнэтэ эмиэ үчүгэй. Күҥнэ биир төбөҕө 15-20 кг коммьюнбе онголлуллар. Ону үс аһылыкка тэҥнэ үлэлиилэр.

Сарсыарда 5 чааска уонна киэһэ 9-ка коммьюнбеону таһыан бикрдин кинлэ от бэриллэр. Күнүс 12 чааска коммьюнбеҕэн аһыыллар.

Саахыары, туттарыллалларын чуагыгар, 2-3 ый устата иэтэрэ ыларынан аһатыллар. Нуормалара 7 аһылык единицатыгар тиэрдиллэр.

Кыстыкка ууга улаханнык наадыйбаттар. Күнүс биирдии солууру кыайбаты уулуллар.

УЧУОТТАНАР СУОЛЛАР

Н. Н. Демьянов кылгас кэмҥэ үрдүк төлөһүтүүнү ситиһиҥэ аһылыгы, режими таһыан сорох атын учуоттанар өрүттэри бэлиэтиир.

Кыйыны быһа хам бааллан турар сүөһү хатаҕалаан аһатыыны уһуннык тулуйбат. Онон кинилэри хас биирдиилэрин күннэтэ кэтэн көрүллүөхтээх. Демьянов, холобур, бастакы үс сылыгар дневниктээх эбит. Аһыырын ыарыҥатаҥ биллибит, наар сытан тахсар сүөһүгэ биир күн оту уонна ууну эрэ биэрэн курааҕын сыыньатан ылар. Ону кини «Аччык күн» диэн аатталыр. Сүөһүтүттэн көрөн оннугу сорох ый 2-лиитэ тэрийэр.

Ыйга биирдэ таһырдьа таһааран 3—4 чаас чэччилэтиллэр. Онно бугуһуйбут бороскулар сүрдээҕин мэниктиллэр, уу чоккурас буолуохтарыгар диэри мохсоллор. Дьэ, ол кэнниттэн ордук хамаҕатык аһыыр-сиир буоллалар.

Ветеринарнай кэтэн-көрүү олохтоноохтаах. Ыйга үстэ тревит укола оҥоһуллар. Ону таһыан уотуурга комеленер препарат эмиэ туттуллар.

Рекорду олохтуур дьылыгар зеленканы хото туһаммыта. Этиллибитин курдук, оттон ураты дорохХой аһылыгы барытын кичэйэн үлтү кырбатар ордук. Онуоха Демьянов көннөрү дуҕа кырбатарга быһаҕын бэйэтэ эбэн оҥорон туһаммыта. «Ол саҕана сылаас уубут кыайтарбат уонна лабыктабыт суох буолан, эссе төлөһүтүүҕэ хаалбыта»,— диэн бэлиэтиир билигин оччолорго биригэдьиирдии сылдьыбыт специалист.

Сүөһүгэ мохпокке-эпэмэ, тэппэмэ-охсубакка, үчүгэйдик сыыньаннаһыы кырата суох суолталаах диэн төлөһүтэччи бэлиэтиир. Барыларын аҕа тус-туһунан аатталыыр. Ол ый ахсын ыйаахыннара суруллан иһэхтээх.

х х х

Биллэрин курдук, интенсивнай төлөһүтүү республикаҕа биинэммитэ, таҥаммыта ыраатта. Биһиги ССКП XXV съезтэн делегата П. Е. Ефиланова звенота эссе 1976—1977 сс. 300 ньырэйин 14 ыйдарыгар диэри иитэн, 360-нуу кг төлөһүпүтүрин ейдүүбүт. Ол эрээри биһиги совхозтарбыт билиҥҥитэ аһылыктарын базата мөлтөҕүнэн табаарыгай сүөһүнү барытын интенсивнэйдик аһатар кыахтара суох. Онон сыл иккис кварталыгар государствоҕа туттарыыга анаан ньырэйи Демьяновтыы көрүүнү совхозтарга муус саатар биирдии фермаҕа олохтуохха баар этэ. Бу —бүтүннү күн модьуйуута.

С. ПОПОВ,
ССРС Журналистарын союзун чилиэнэ.

Литературнай муннук

Бахсы орто оскуолатыгар учуутал И. Н. Леонтьев аатынан литературнай куруһуок үлэлиир. Манна үһүс кылаастан саҕалаан оскуола бары кылаастарын үөрэнээччилэрэ түмсэн айымньылары ырытыһаллар, хоһоону суруйуута, кайсааны айыыга бэйэлэрин күүстэрин холоноллор. Бүгүн иннилэртэн сорохторун айымньыларын кытта билиһиннэрэбит.

Полина БАРАШКОВА

ӨРҮҮТҮН ТУОЙДУННАР

Ырыаҕа ылламмыт,
Номохчо кэпсэммит
Маҥнаары Баҕылай
Туус маҥан атыыран
Көтүтэн иһэрин
Бу баардыы норөбүн.
Айталы да Куопу,
Ньургун да Боотуру...
Олоҥхо дойдутын
Алыптаах олоҕун
Өрүүтүн туойдуннар
Ырыаһыт сахалар.

х х х

Сайыҥҥы сарсыарда саҥдааран
Сарылбыт халлааны кинэргэтэ,
Сиргэм күөх чэлгийэр тыыныгар
Сибэкки тиллиннэ.

Таптаатым айылҕа кэрэтин:
ТаҺырдьа күн тыкпыт мичилин—
Туус маҥан аттарын миинэннэр
Тусаһам үрдүнэн быыттар.

х х х

Таня ЯДРИХИНСКАЯ (4 кылаас)

Кыра сылдьан букварбын
Олус-олус харыстыырым—
Иминэккэ-алдьаппакка
Ыраас гына тутарым.
Саҥа ыраас букварбын
Мин балтыбар биэрэбин
—Алдьатымаар-кирдитимэр,
Букварбын эргэрдимэр.

Миша ПЕТРОВ (4 кылаас)

Күһүн кээлтин билэннэр
Кыһыл көмүс өгүөхтор,
Сибиргэхтэр талаарэннэр
Сиргэ тиийэн түһэллэр.
Халыҥ хаарбыт аннытар
Сылаастык утуйаары
Сибиргэхтэр кирийдилэр,
Сылаас сиргэ састылар.

Марианна ЛЫТКИНА (3 кылаас)

Кыһыл Маай кэлиитэ
Сибэкки тэтэрнэ,
Мутукча кеҥэрүө
Кыһыл Маай кэлиитэ!
Шар тутуом
Сибэкки дьэрбэтүн
кытары
Парадтыы мин барыам
Кыһыл Маай!
Кыһыл Маай кэлиитэ!

х х х

Ардах түстэ—
Ыллаата,
Ардах үөрдэ—
Мичээрдээта.
Күлэн-үөрэн
Ардах ааста.

х х х

Мээчигим эрэйдээх
Кирпийэн сытаахтыыр,
Суруйахха-соттохчо
Кылбайан кэлээктиир.
Ыраахтаах аайытын
Кыырайа көтоохтүүр,
Чэпчэкин-чэпчэкин
Мээчигим эрэйдээх.

Марианна ПРОТОДЬЯКОНОВА (4 кылаас)

х х х

Күнүһүн үлэлээн,
Киэһээтин ас астаан—
Кэрэччү-истээччи
Күн-Күбэй Ийэбит.
Күн сиргэн үрдүгэр
Күн курдук кинн баар—
Күндүттэн-күндүбүт
Күн-Күбэй Ийэбит.

Надя ЛЫТКИНА (3 кылаас)

х х х

Хап-хара харахтаах,
Эп-эриэн бэйэлээх,
Эмээри мэҥиринр,
Аһаары айманар
Марта диэн ньырэйбин
Олустук таптыыбык.

Советскай эстраднай ырыалары толороччулар конкурстара

Эдэр доҕоробут!

Эйигин уонна эн доҕотторгун кулун тутар 19—20 күннэригэр Хайахсыттааҕы Культура дьиэтигэр «Саасны куоластар» аныгы советскай эстраднай ырыалары толороччулар оройуоннаах конкурстарыгар күүтэбит. Конкурс усулуобуйатын кытта билис, доҕотторгунуун сүбэлэс уонна ыллаа.

Ыллаа эдэр саас, таптал уонна олох үөрүүтүн, хомолтотун туһунан. Туой советскай норуоттар үйэлээх тулхадьыйбат доҕордоһууларын. Иҥэ дойдубут үрдүнэн илгийбит чэбдигирин саасны тыаалын, аҕа көлүөнэ албан аттаах суолларын. «Конкурсу тэрийээччилэр туох сыаллаахтарый-соруктаахтарый?» диэн ыйытарыг оруннаах. Биһиги эпиэтэллибит. Бастатан туран, эдэрдэргэ Ийэ дойдуга тапталы иитии, советскай интернационализмы иитии. Иккиһинэн, саҥа ырыаларынан репертуары байытыы, кыттааччылар мастерстволарын үөдэтии. Үсүһүнэн, уонна, саамай кылаабынайа, Эйигин булуу. Эн аккын аан бастаан иэн түһүлгэҕэ аттааһын. Эйиэхэ ырыа тылынан бэйэҥ санааҕын аһаҕастык этэргэр кыаҕы үөскэтии.

Эдэр доҕорбут, эн кимтин чопчу билбэтэрбит да уонсай социэльнай мэтириэккин ойуулуохпутун сөп. Эн 30 саасын туолэ иликкин. Соҕотоҕун эбэтэр доҕотторгунуун дуэтынан, триокан, о. д. а. ыллыыгын. Ансамбльга, ВИА-ҕа кыттаҕын. Оскуолаҕа, училищеҕа үөрэнээрин, совхоттарга, тэрилтэлэргэ үлэлиигин. Бу быһа холуйан оногоҥуллубут мэтириэт эйиэхэ майгылыыр буоллаҕына, эн конкурска кыттар бырааптааххын.

Биһиги эйигиттэн тугу күүтэбит? Советскай композиторлар сахальы, нууччалы, атын бырааттыы омуктар тылларынан айбыт ырыаларын. Ырыаны айарга холонор буоллаххына, бэйэҥ ырыаларгын. Программа 20 мүнүүтэттэн ордуо суохтааҕын умнума.

Жюри эн толоруугун аһаҕастык сыаналыа. Ырыа идейнай-тематическай хайысхатын, толоруу мастерстводын, эн толорор культураҕын, костүүмүгүн учуоттаан 3—10 диэри баллары туруоруо.

Конкурс бириэмэтигэр айар мастерскойдарга, семинардарга, көҺө сылдьар концертарга кыттарга бэлэмнээ. Ыччат сынньалаҥын тэрийии, айар союзтары түмүү түһүнан, о. д. а. боппуруостары дьүүллэһиэхпит.

Тэрийээччилэр эн ыытыллыах тахсыаргар саарбахтаабаттар. Онон аналлаах дипломнары, грамоталары, «Спутник» диэнэтыттан путевкалары, анал бириистэри бэлэмнээтилэр.

Тэрийээччилэр: Чурапчытаабы ЫБСЛКС райкома, Хайахсыттааҕы Культура дьиэтин совета.

Планета дьахталлара: охсуһуу салҕанар

Аһаҕастык эттэххэ, кулун тутар 8 күнүн биһиги советскай дьахталлар, үрдүк үөрүүнэн көрсөбүт: биһиэхэ ааналлар сибэккилэр, бэлэхтэр, эр дьон эҕэрдэлэрэ. Бырааһынныгы атын социалистическай дойдулар дьахталлара эмиэ үөрэн-көтөн көрсөллөр. Дьэ уонна бу сааскы күн ууспук, арыгардыгар иэдэйиэх событиелар тустарынан саныаҕы соччо-бачча баҕарыллыбат курдук. Ол эрээри капитал дойдуларын итиннэ сайдан иэр государстволар дьахталларыгар кулун тутар 8 күнэ—сырдык бырааһынныык буолбатах, охсуһуу күнэ. Францияҕа, ГФР-га, Бельгияҕа, Италияҕа, АХШ-ка, Японияҕа дьахталлар бу күнү бэйэлэрин эмоциональ уулларын ейүүр митиннэргэ уонна демонстрацияларгa кыттан бэлиэтиллэр.

Арҕаанҕы дьахталлар туох туһугар охсуһаллар? Туох ханнык иннинэ тэҥ бырааптаах иһин. Конституциялаҕа ахтыллар эр дьону кытары аатыгар эрэ тэҥ бырааптаах иһин буолбакка, үлэ уонна хамнас боппуруостарыгар дьыгиэхтэ тэҥ бырааптаах иһин. Билиҥнитэ оно тиийиэхтэрэ быдан. Капиталистическай дойдуларга, Үлэ аан дойдутаабы тэрилтэтин суоттааһынынан, дьахталлартан үлэтэ суохтар ылар иҥэттэрэ эр дьонтон үлэтэ суохтар ылар иҥэттэриниэҕэр икки тэҥ элбэх. Үлэттэн уурастыы буоллаҕына, дьахталлары эйэҕэстик «иннини аһаралар». Кинилэр аналлара, бырааһыла курдук, салгымтыалаах, кыра төлөбүрдээх үлэ. Үлэ төбөтүн ыытыктабыллаах да соччонон төлөбүрэ үчүгэй, соччонон онно дьахталлар аҕыйахтар. Ол курдук, холобур, Францияҕа, ГФР-га, атын арҕаанҕы дойдуларга инженердэр, үрдүк үөрэх заведениеларын профессордарын, компаниялар управляющайдарын 3—5 эрэ бырыһыаннара дьахталлар. Эр дьон уонна дьахталлар үлэлэрин төлөбүрүн араастаһыыта баһаам улахан. Биир тэҥ үлэ иһин дьахталлар эр дьон хамнастарын Америкаҕа ортотуман 60 бырыһыанын, Японияҕа 43 бырыһыанын саҕаны ылаллар. Итиннэ—Японияҕа бэйэтин туһугар рекорд.

Сайдыылаах капиталистическай дойдуларга дьахталлар иккис модьуйуулара—иэйэ буолуну уонна толору сыаналаах идэни үлэни дьүөрэлиир усулуобуйаны хааччыйыы. Бу дойдута балаһыанньа арыас дойдуларга араастаан, Швецияҕа иэйэ оҕо төрөөһүнүнэн сибэстэн 360 күн устата уоллуускаҕа бырааптаах уонна оҕо ахсын кинн уон алта сааһын туолуор диэри ый ахсын пособие ылар буоллаҕына, АХШ-ка оҕо төрөөбүтүн кэнэ дьахтарга үлэлиир миэстэтин оннуган хаалларыы мэктиэлэммэт, ийэлэргэ ханнык да пособие көрүллүбэт.

Тоҕо да соччо тэриллиитэ суоҕун иһин дьахталлар хамсааһыннара сайдан иһэр дойдуларга эмиэ күүһүрэр. Африка, Азия, Латинскай Америка государстволарыгар дьахталлар иннилэригэр уустук проблемалар—ыныырыктаах дьадайыы, хоргуйуу, ыарыылар, оҕо албэхтик өлүүтэ—туралар. «Үһүс эйгэ» сорох дойдуларыгар эр дьон уонна дьахталлар сатаатар аатыгар эрэ даҕаны тэҥнэһиилэрин туһунан этэн табыллыбат. Онно дьахтар адъас да бырааба суох. Орто үйэтээҥи бэрээдэктэри харыстаан хаалларар туһугар общественнай «исламизациялаах» политиката ыытыллар дойдуларыгар дьахталлар тутта-хапта сылдьыылара кытаанахтык хаарчахтанар— кинилэр бастарыттан атахтарыгар диэри таҥас бүрүнэн эрэ баран уулуссаҕа тахсыахтаахтар, автомобилы ыыталлара, аймахтыы эр киһи арыаллаабына суох общественнай миэстэҕэ сылдьаллара бобуулаах, о. д. а.

Ол эрээри киһи аймахха бүтүннүүтүгэр тиийэ уонсай проблема баар. Итиннэ—барыы бүтүүн уонна бөҕө эйэни сигинии. Сэбиэдиссэйинэ эйэр иһин охсуһуута кылаатарын Гринэм-Коммонҥа уонна Моулэуортка американскай кынаттаах ракеталар базаларын чугаһыгар англичанкалар «Эйэлэрин лаҕырдара» даҕаны, Хайльбронн чугаһынаабы «Вальдхайде» американскай база аттыгар Арҕаа Германия дьахталларын демонстрациялара даҕаны, Арҕаа Европа атын дойдуларыгар уонна АХШ-ка дьахталлар сэриинэ утары суруйбуттан манифестациялара даҕаны киллэргээ биттэрэ, Ааспыт сыллаабы бэс ыйыгар Москваҕа буолбут Дьахталлар бүтүн аан дойдутаабы конгрестарыгар сир шарын 150 дойдуларын представительницалара саамай кылаабынайа—бу эйэни харыстаан хаалларыы, ядернай сэриэ сэбэ суох, аччыктаабын, ыалдьыысүүгү, дьадайыы диэнн билбэт планета иһин охсуһуу диэн бир санаанан эппиттэрэ. «Үһүн кэмиэ дьахталлар политиканы тэйиччи турбуттара,—диэбитэ конгресс кыттыылааҕа Аргентина ораһа Энери Мартинес. —Ол эрээри бүгүн урукку халыыптартан аккаастанарга тиийиллэр, бэйиэ туос бэйэбит этэҥнэ буолуубут норуоттар икки ардыларыгар, общественнай олохха сыһыанаһылар этэҥнэ буоллаллара иһин охсуһуута суох сатаммат эбээт».

Аан дойду бүтүннүүтүн дьахталлара эйэлээх кэлэр кэскил иһин, бэйэлэрин оҕолорун дьоллорун-соргуларын иһин, бэйэлэрин достоинстволарын иһин охсуһуута улам ордук сорунуулаахтык туруналлар.

Л. АЛЕКСАНДРОВА (ССТА).

Аан дойду ТЕМАТЫГАР БЭСИЭДЭ

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

КСК ыгыраг

Оройуон киниигэр маннык культурнай-спортивнай дьаһаллар ыытыллаллар:

Кулун тутар 12—13 күннэригэр —оройуон эр дьонтэ уонна дьахталларга баскетболга күрэхтэһиилэрэ. Сарсыарда 9 чаастан А. К. Софронов аатынан уонна ОТП спортивнай саалаларыгар.

Кулун тутар 12 күнүгэр —Культура оройуоннаах дьиэтигэр сарсыарда 11 чаастан хомусчуттар республикатаабы зональнай конкурстара. Конкурска Уус-Алдан, Алексеевскай, Мэҥэ-Хаҥалас, Амма уонна Чурапчы оройуоннарын хомусчуттара, түмүк концертка республика биллиилээх хомусчуттара И. Алексеев, П. Ототоев, Р. Жиркова кыттыахтара. Билиэт сыаната—1 солк.

Кулун тутар 12—13 күннэригэр —Д. П. Коркин аатынан спортивнай саалаҕа ЫБСЛКС райкомун биринчи иһин кыра саастаах уоруоннэччилэр коҥсүл тустууга аһаҕас турнирдара. Күрэхтэһиигэ Амма, Алексеевскай, Мэҥэ-Хаҥалас, Уус-Алдан, Нам, Орджоникидзевскай, Чурапчы оройуоннарын уонна Якутскай куорат эдэр тустууктара кыттыллар. Күрэхтэһии күнүс 12 чаастан саҕаланар.

Кулун тутар 13 күнүгэр күнүс 11 чаастан—Маҕаайы алаһыгар оройуон сылгыһыттарын спортивнай күрэхтэһиилэрэ уонна ат сүүрдүүтэ. Онно хамаандалар маннык көрүгнэргэ күрэхтэһиэхтэрэ:

1. Сыбыдах аты (сүүрэр аттан ураты) тутан көлүйүү.
2. Сыарҕалаах атынан айаннатан алаһы эргийэн кэлии (1600 м).
3. Мас тардыһыыта: 70 кг диэри, 70 кг үөһэ ыйаанньынарга.
4. Сыарҕалар үрдүлэриэн куобахтаһын.
5. Мэҥэйдээх сүүрүү—70 м.
6. Хапсаҕай.
7. Джигитовка—сүүрдэн иһэн сиртэн таҥаны ылыы.
8. Канат тардыһыыта (хамаандалар 6-лыы киһилээхтэр).

Хамаандалар бары бэйэлэрэ бэлэм формалаах буолуохтаахтар.

Күнду табаарыстар, таптыыр көрүгнүүтүн талан сыныаланҥытын туһалаахтык атаараҕытыгар ыытырабыт. Эйигиннэ Культура дьиэтэ, спортсаллар, ипподром күүтэллэр.

Райсовет культураҕа отдела.

БИЬИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уонсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54967. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с Чурапча ул. Карла Маркса, 26 «а». Тираж 8985 экз.
№ ЗАКАЗА 28. Объем 1 печ. лист.

Спорт

ТАБААРЫСТЫЫ КӨРУСТҮЛЭР

Дириҥ бөҕүөлэгин ыччаттара бэйэлэрин биир саастыылаахтарын— Алтаннаабы СПТУ үөрэнээччилэрин кытта спорт үс көрүтүгэр—волейболга, баскетболга уонна остуол теннииһигэр — табаарыстыы көрүстүлэр.

Волейболга И. Синтезов напитаннаах ыалдьыттар илиилэрэ-атахтаах оногоботулар. Баскетболга улахан эрийсии кэнниттэн эмиэ кыайыыны сурунуулар. Остуол теннииһигэр Михаил Пинигин бастаата.

Д. ЭВЕРСТОВ.

„Аччыгый бырааптарга" көмө

МАХАЧКАЛА. Автономнай республикаҕа уруг кубалары өруһуйэр бөдөҥ операция түмүктэннэ. Быйыл тыйыс кыһын кыһайда. Мэлдьитин 300 тыһыынчаттан итэҕэйэ суох көтөр тоҕуоруйар Астраханскай хомотун уонна Терек аллараа сүүрүгүн халыҥ муус бүрүйбүтэ. Көтөрдөр хоргуйан өлөр кутталламмыттара. Кинилэргэ аһылык вертолетунан таһылынна.

(ССТА).